

Bedömarutlåtande vid utbildningsutvärdering med extern bedömning

Tandhygienistutbildningen vid Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet

Uppdrag och arbetsprocess

Utvärderingen ingår i Göteborgs universitetsarbete med kvalitetssäkring av utbildning enligt rektors policybeslut "Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning vid Göteborgs universitet" (Dnr V2016/378) och arbetsprocessen följer akademistyrelsens instruktioner "Instruktion för externa utvärderingar av utbildning på grund och avancerad nivå vid Sahlgrenska akademien".

Följande personer har ingått i bedömargruppen

- *Katarina Konradsson, universitetslektor i oral hälsa, ämnes- och programansvarig för tandhygienistprogrammet, Umeå universitet (ordf)*
- *Sara Ljungberg, klinikchef, Folk tandvården Västra Götalandsregionen*
- *Malin Stensson, docent i oral hälsovetenskap, ämnesansvarig för tandhygienistprogrammet, programansvarig för magisterprogrammet i Oral hälsovetenskap, Hälsohögskolan, Jönköping*
- *Marta Asmare Netere, Student termin 4, Tandhygienistprogrammet, Hälsohögskolan, Jönköping*

Sammanfattning

Underlaget har sammanställts av programansvarig och varit tillgängligt för hela gruppen från 2024-09-16. Gruppen har haft tillgång till instruktioner för bedömningen, policy och regelverk samt bakgrunds- och utbildningsdokument. Bedömargruppen har haft 8 möten via Teams för att gemensamt diskutera vad de enskilda bedömarna uppfattat vid genomläsningen samt platsbesök och intervjuer den 13-14 januari 2025. Vid platsbesök intervjuades institutions- och programledning, lärarrepresentanter, studenter, alumner, avnämare/externa intressenter samt återföring till program-, institutions-, och fakultetsledning. Alla i bedömargruppen har kommit med synpunkter på samtliga kriterier.

Intervjuerna baserades på frågor relaterade till de åtta olika kvalitetskriterierna och ligger tillsammans med det skriftliga underlaget som grund för bedömningen om inget anges. Rapporten är indelad i avsnitt utifrån de olika kriterierna. I varje avsnitt framgår vad gruppen bedömer som styrkor och svagheter. För att tydliggöra för läsaren beskrivs de olika delarna kortfattat och i punktform när så är möjligt.

1. Att de faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och högskoleförordningens examensmål

Styrkor:

Styrdokument vid Göteborgs universitet reglerar framtagandet av utbildningsplan, kursplaner samt examination. Institutionen för odontologi fastställer kursplaner.

Målmatriken för tandhygienistprogrammet ger en översiktlig bild av lärandemålen koppling till högskoleförordningens examensmål och progressionen mellan kurserna.

Lärandemålen i kursplanerna tas fram i dialog mellan kurs och- ämnesansvarig i oral hälsa.

Programmet använder olika examinationsformer som är anpassade efter innehåll och sammanhang vilket framgår av kursplaner och studieguider.

Bedömningskriterier som svarar väl mot lärandemål finns exempelvis för examensarbetet. Gällande kliniska kurser finns bedömningskriterier för patientfall och invisningar med kliniska moment.

Exempel på godkända examinationer och examensarbeten visar på att de faktiska studieresultaten motsvarar lärandemål och examensmål. Patientfall redovisas med vetenskaplig förankring, likaväl lyfts munhälsan fram som en del av den allmänna hälsan i examensarbetet.

Programmet har en tydlig struktur för att följa upp och registrera studieresultat.

Spärrar och förkunskapskrav till kurser tydliggör betydelsen av studentens progression och faktiska studieresultat.

Svagheter:

Examensmålet *"visa kunskap om förhållanden i samhället som påverkar individers och grupper oral hälsa,"* är ett unikt kunskapsmål för tandhygienistexamen. Lärandemålen kopplade till examensmålet är få och den röda tråden i progressionen är inte tydlig.

Det förekommer lärandemål avseende moment som inte är primära för de nationella målen för tandhygienistexamen. Enstaka lärandemål kopplade till examensmålet *"visa förmåga att självständigt och i samverkan med patienten initiera och genomföra hälsofrämjande och förebyggande arbete för såväl patienter som för grupper,"* framstår mer inriktat på operativa/rehabiliterande moment än förebyggande arbete.

Det är inte helt klarlagt hur väl enstaka delkurser är integrerade i huvudområdet utifrån definitionen i utbildningsplanen. En del lärandemål framstår mer kopplade till andra ämnen (psykologi, odontologi).

Vissa kurser har fler lärandemål än vad enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande (PIL) vid Göteborgs universitet rekommenderar (www.pil.gu.se). I enstaka delkurser förekommer otydligt formulerade lärandemål i förhållande till det som examineras och oklart om examinationsformen täcker in samtliga färdighetsmål.

Det finns en otydlighet hur prioriteringen av förkunskapskrav relaterar till kursernas progression.

I kursen TH2BO2 ingår färdighetsmål som avser karies och tandlossningssjukdom och det framgår inte om studenten har tillräckliga förkunskaper om dessa tillstånd för att med rimliga förutsättningar nå faktiska studieresultat som motsvarar färdighetsmålen.

Bedömning:

Sammantaget svarar programmets kurser som helhet upp mot kriteriet att nå högskoleförordningens examensmål.

Brister kopplade till kriteriet presenteras under svagheter.

Reflektioner/Rekommendationer:

Reflektera över möjligheten att genomgående i programmet synliggöra huvudämnet oral hälsa och en tydligare progression mot examensmålen genom att:

- Integrera kunskapsområdena naturvetenskap (medicin/odontologi), beteende- och samhällsvetenskap) och lärandemålen i kursernas huvudområde. Exempel på detta kan ses i utbildningsplan/kursplaner för tandhygienistprogrammet vid Umeå universitet eller arbetsterapeutprogrammet vid GU och dess huvudområde (arbetsterapi).
- Lyfta fram hälsofrämjande och samhällseliga aspekter i fler kurser, lärandemål och examinationer.
- Anpassa så att både teori och tillämpning för hälsokommunikation svarar mot tandhygienistens profession, är integrerade i huvudområdet under hela utbildningen och inkluderar forskning inom oral hälsa.
- Omformulera lärandemål så att de inte innehåller formuleringar med inriktning mot andra ämnen/annat huvudområde exempelvis i kurserna TH2OH2 och TH5OH5.
- Reducera perifera lärandemål för tandhygienistexamen, exempelvis operativa/rehabiliterande delmoment i kurserna TH2BO2, TH3BO3 för att skapa utrymme för centrala lärandemål för tandhygienistens kompetens.

Se över:

- Att förkunskaperna avseende karies och parodontala sjukdomstillstånd är tillräckliga för att möta färdighetsmålen i TH2BO2 (operativ kariesterapi och oral radiologi).
- Möjligheten att inkludera den teoretiska grunden för hälsokommunikation och beteendeinriktade metoder inom oral hälsa i förkunskapskraven för kursen TH3OH3.
- Förekomsten av likartade kursmål i flera (del)kurser TH2OH2 (plackbildning), TH3OH3 (information/instruktion) och hur dessa examineras.
- Att dentala erosioner tydligt ingår i lärandemål och bedömningskriterier i kliniska kurser.

2. Att undervisningen sätter studenternas lärande i centrum

Styrkor:

Av utbildningsplanen framgår att undervisningen använder metoder som aktivt engagerar studenterna och uppmuntrar till självständigt tänkande.

Kurs-/studieguider finns för att förtydliga och utveckla kursplanernas lärandemål, läraaktiviteter samt examinationsformer till stöd för studentens lärande.

Klinikförberedande moment är anpassade efter reella förutsättningar och involverar simuleringsövningar.

Klinisk träning genomförs i samverkan med Folktandvården Västra Götalandsregionen (VGR) som bistår med kliniska handledare och patienter till Odontologen och externa VFU-kliniker inom pendlingsavstånd från studieorten. VFU-avtalet ställer krav på handledarkompetens.

Genom VGR:s samarbete med andra offentliga verksamheter får studenterna möjlighet att under reella förutsättningar praktisera arbete inom tandhygienistens roll på skolor och äldreboenden.

Återkommande bedömning av utförda moment och professionellt bemötande hjälper studenten att vidare utvecklas och känna trygghet i sin professionella roll.

Införande av nya digitala arbetsverktyg kan komma att ytterligare stärka studentens möjlighet till att följa sin utveckling.

Stöd och återkoppling till studenterna ges löpande i de kliniska kurserna samt strukturerat via utvecklingssamtal.

Möjlighet för utveckling av interprofessionellt lärande finns genom närhet till andra tandvårdsutbildningar.

Kursen TH1OH1 är ett bra exempel på en tematisk kurs med aktuell kursplan, tydliga kursmål och studieguide som ger en tidig introduktion till huvudområdet, professionen och den kliniska verksamheten,

Svagheter:

Intervjuerna indikerar att formerna för bedömning och återkoppling vid bildtagning inte har fungerat tillfredsställande och att det funnits ett dominerande fokus på bildtagningsteknik i förhållande till utrymmet för bildtolkning i delkursen oral radiologi och röntgenteknik, TH2BO2. Luckor i förkunskapskrav kan även försvåra för studenten att applicera sin kunskap (se kriterium 1).

Det finns lärandemål som inte är relevanta för tandhygienistens kompetens.

Länkning till undervisnings- och examinationsformer saknas i målmatrisen.

Kurslitteraturen utgörs ofta av äldre utgåvor.

Kommunikationsvägarna mellan kliniska handledare och kurslärare framstår otydliga utifrån intervjuerna.

Bedömning

Sammantaget svarar väl upp mot kriteriet. Undervisningen är som helhet utformad så att den sätter studentens lärande i centrum. I de flesta delar finns en tydlig koppling mellan teori och praktik som stödjer studentens lärande. Brister kopplade till kriteriet presenteras under svagheter och avser främst kursen TH2BO2.

Reflektioner/Rekommendationer:

- Följ upp planerade insatser enligt kursrapporten (se kriterium 6). Se över att studentens lärande sätts i centrum genom återkoppling med tydliga bedömningskriterier för bildtagning och bildtolkning (TH2BO2) samt att det finns förutsättningar för studenten att applicera tidigare inhämtad kunskap (se kriterium 1).
- Se över relevansen av innehållet i relation till tandhygienistens kompetens i kurserna TH1BO1, TH2BO2, TH3BO3 och TH4BO4.
- Se över kurslitteraturens aktualitet genomgående i kursplanerna.
- Se över att samtliga kursplaner och lärandemål är uppdaterade med aktiva verb som motsvarar nivå och progression.
- Utveckla på sikt målmatrisen med undervisnings- och examinationsformer.

3. Att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet

Styrkor:

Det finns en vetenskaplig strimma genom utbildningen som kan utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt hos studenterna.

Processen och examinationen för det vetenskapliga examensarbetet har god struktur. Den kliniska utbildningen bygger på nationella riktlinjer.

Lärarna bedriver aktiv forskning inom oral hälsa och många har förenad anställning med klinisk tjänstgöring inom ramen för sin universitetsanställning. Detta ger goda förutsättningar för vetenskaplig och klinisk förankring i undervisningen.

Svagheter:

Bedömning: Sammantaget svarar utbildningen väl upp mot kriteriet att undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet.

Reflektioner/Rekommendationer:

- Se över att kurslitteraturens innehåll är uppdaterat med relevans för oral hälsa.
- Reflektera över om det finns behov att stärka den vetenskapliga grunden i utbildningen för de samhällsvetenskapliga perspektiven inom huvudområdet oral hälsa.

4. Att lärarna har aktuell och adekvat ämnesmässig och högskolepedagogisk kompetens samt att antalet lärare står i proportion till utbildningens omfattning och innehåll

Styrkor:

Samtliga examinatorer för programmets kurser är professionsinriktade lektorer i oral hälsa med hög ämnesmässig och högskolepedagogisk kompetens.

Majoriteten av examinatorerna är tandhygienister och forskningsaktiva inom området oral hälsa med pedagogisk kompetens, alternativt finns plan för kompetensutveckling inom pedagogik.

Antalet lärare är tillgodosett i nuläget.

Fakulteten erbjuder kurser på avancerad nivå inom området vilket kan bidra till kompetensförsörjningen av adjunkter.

Ansvariga VFU-handledare har pedagogisk kompetens genom handledarutbildning.

Svagheter:

Kompetensförsörjningen är sårbar på grund av pensionsavgångar inom det närmaste året.

Bedömning: Sammantaget svarar utbildningen väl upp mot kriteriet.

Reflektioner/Rekommendationer:

- Kompetensförsörjningen med akademiskt meriterade lärare behöver säkerställas på sikt.
- Reflektera över om lärosätet tillvaratar lärare med adekvat ämnesmässig kompetens i oral hälsa avseende beteendelinriktade metoder i grundutbildningen.

5. Att utbildningen är relevant för studenternas och samhällets behov

Styrkor:

Utbildningen utbildar tandhygienister med kompetens att utföra hälsofrämjande och förebyggande insatser i enlighet med nationella tandvårdsriktlinjer.

Det framgår både från alumner och avnämare att studenterna är väl förberedda för det kliniska arbetet efter examen.

En nära kontakt, omfattande samarbete och forum för samverkan mellan programmet och den offentliga tandvården i regionen är väl etablerat.

Programmet har interprofessionellt lärande med sjuksköterskestudenter.

Programmet har tagit fram en analys och en relevant åtgärdsplan för att på kort och lång sikt möta identifierade problem med studentgenomströmning och retention.

Svagheter:

Interprofessionellt lärande med tandläkarprogrammet är begränsat.

Det finns en obalans mellan biomedicin och det hälsofrämjande området i lärandemål, där tonvikt ligger på biomedicin. Detta framkommer även vid intervjuer.

Vissa delar av utbildningsinnehållet inom olika medicinska och odontologiska områden är inte riktade till tandhygienistens kompetens.

Vid intervjuerna framkommer att föreläsare med begränsad involvering i programmet inte alltid riktar innehållet till tandhygienistens praktik.

Samverkan med privata tandvårdsaktörer saknas i utbildningen.

Det är mycket tveksamt om lärandemål avseende analog teknik inom oral radiologi (TH2BO2) är relevant för dagens tandhygienister.

Bedömning:

Sammantaget svarar programmet upp mot kriteriet.

Det omfattande samarbetet med offentlig tandvård bidrar till ett verksamhetsperspektiv för studenterna. Det finns ett behov av att utveckla det interprofessionella lärandet som förberedelse för yrkeslivet.

Då fakulteten även erbjuder kurser på avancerad nivå inom oral hälsa möjliggörs framtida kompetensutveckling som kan anpassas utifrån samhällets förändrande behov.

Reflektioner/Rekommendationer:

- Se över möjligheten att utveckla interprofessionellt lärande med tandläkarstudenter.
- Reflektera över hur det hälsofrämjande perspektivet kan synliggöras för att möta samhällets behov.
- Se över utbildningsplan och kursplaner, så att kompetens, mål och beskrivning av målen är relevanta för tandhygienistens yrkesutövning.
- Se över relevansen av lärandemål avseende analog teknik i delkursen oral radiologi.

6. Att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Styrkor:

Studenter finns representerade inom samtliga organ inom institutionen/akademin där utbildningsfrågor diskuteras.

Årskursansvarig lärare har kontakt med studenter och kan fånga upp eventuella synpunkter/problem på ett tidigt stadium.

Studenternas synpunkter tas tillvara i majoriteten av kurser.

Tandhygieniststudenter har möjlighet att söka till amanuensstjänst.

Återkommande utvecklingssamtal genomförs.

Program- och kursvärderingar genomförs regelbundet. Resultaten sammanställs och återförs till studenterna.

Svagheter:

Vid intervjuerna framkommer att studenternas synpunkter inte har tagits tillvara i enstaka delkurser, framför allt i en kurs (TH2BO2).

Bedömning:

Sammantaget svarar programmet upp mot kriteriet. Studentrepresentanter återfinns inom samtliga organ inom institutionen där utbildningsfrågor diskuteras. Studenter har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen.

Rekommendationer:

- Säkerställ att studenternas återkoppling tas tillvara utifrån kursvärderingar i delkursen oral radiologi och röntgenteknik (TH2BO2).

7. [Att en för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studie- och lärmiljö föreligger](#)

Styrkor:

Studenterna har tillgång till studentklinik med välfungerande utrustning och gemensamma utrymmen för diskussioner.

Utsedda VFU-kliniker ligger inom rimligt pendlingsavstånd från universitetet. Studenten ersätts för pendling till VFU-klinik.

Studenterna har tillgång till bibliotek, studieplatser och grupprum för studier och digital lärplattform (Canvas).

Svagheter:

Vid intervjuer framkommer att tillgången till nya studentpatienter med kariessjukdom är begränsad på vuxenkliniken.

Vid intervjuer med studenter framkommer att samarbetet med tandläkarstudenter på vuxenkliniken framstår som ostrukturerat och inte anpassat till tandhygienistens praktik.

Vid intervjuer framkommer att tandhygienistprogrammet och oral hälsa inte är tydligt synliggjorda på Odontologen.

Bedömning:

Sammantaget svarar programmet upp mot kriteriet. Studentkliniker och VFU-kliniker erbjuder en god lärmiljö för studenten. Det finns god tillgång till övriga studieytor och bibliotek. Det finns ingen samlad enhet för ämnet oral hälsa vilket kan påverka studenters känsla av tillhörighet.

Reflektioner/Rekommendationer:

- Se över att tillgången till nya patienter och revisionspatienter på ett balanserat sätt täcker studenternas behov av att möta hela behandlingspanoramats.
- Reflektera över hur samarbetet mellan tandhygienist- och tandläkarstudenter struktureras och kommuniceras på klinik.
- Reflektera över hur tandhygienistprogrammet kan synliggöras och möjligheterna till en samlad enhet för oral hälsa vid institutionen.

8. Att kontinuerlig uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs

Styrkor:

Det är en hög svarsfrekvens på programutvärderingarna.

Lärargruppen har en kontinuerlig uppföljning både på kort och lång sikt, där kursvärderingar och programvärderingar diskuteras och förbättringsåtgärder tas fram.

Regelbundna möten anordnas med studenter där samtliga årskurser är representerade.

I intervjuer framkommer att programmets lärargrupp är engagerade och lyhörda för studenternas åsikter.

Svagheter:

Låg svarsfrekvens på kursvärderingar.

Det framkommer vid intervjuer svårighet att påverka vissa delkurser, även om det påtalats vid flera tillfällen.

Bedömning:

Sammantaget svarar programmet upp mot kriteriet.

En hög svarsfrekvens på programvärderingen och involvering av studenter vid student/läramöten ger goda förutsättningar till utveckling av programmet som helhet.

Reflektioner/Rekommendationer:

- Se över hur vidtagna åtgärder enligt kursrapport har effekt på kommande kursers utvärderingar av TH2BO2.
- Reflektera om det är möjligt för kursrepresentanter att ta del av sammanställningen av kursvärderingar för att öka studenternas delaktighet och stämma av att den speglar kursvärderingen.

9. Övriga synpunkter från bedömargruppen

Styrkor:

Lärare i programmet finns med i utbildningsrådet vilket synliggör programmet.

Programmet har tagit fram en analys och en relevant åtgärdsplan för att på kort och lång sikt möta identifierade problem med genomströmning och retention.

Möjligheter till internationellt utbyte under studietiden finns.

Hållbar utveckling tas upp i utbildningen vilket tydliggörs med hållbarhetsmärkning i kursplanerna.

TH1OH1 är ett mycket bra exempel på hur andra kurser/kursplaner kan utformas.

Svagheter:

Utifrån intervjuer är inte vissa delar av utbildningsinnehåll och undervisning relevant utformat för tandhygieniststudenter.

Övrigt:

Vi har noterat att vissa termer används inkonsekvent i lärandemålen, till exempel tandlossningssjukdom och parodontit.

Bedömagruppens reflektioner:*Programmets genomströmning*

Den låga genomströmningen möter inte kvantitativt samhällets efterfrågan på tandhygienister men det är av betydelse att utbildningen håller hög kvalitet och kan tillgodose samhällets krav på att utbilda legitimerade tandhygienister med tillräckliga kunskaper och färdigheter för att utföra patientsäker vård samt grupp- och samhällsinriktade insatser.

Bristande förkunskaper för att studera på högskolan riskerar att utbildningen inte upplevs möta studenters behov. Programmets åtgärdsplan att på försök införa en lägstanivå för att antas på högskoleprovet är därför relevant.

Programmet har tagit fram en analys och en relevant åtgärdsplan för att på kort och lång sikt möta identifierade problem med genomströmning och retention. I analysen framkommer att flera studenter inte är förberedda för högskolestudier och att det är betydelsefullt med åtgärder i samarbete med fakulteten och i dialog med avnämare/arbetsgivare för att tillsammans förmedla en mer positiv bild av yrket.

Nya nationella mål och ett biopsykosocialt perspektiv

Studenterna utbildas till ett efterfrågat yrke i samhället. Utbildningen ger en god teoretisk och vetenskaplig grund och den kliniska delen av utbildningen i samverkan med VGR ger goda förutsättningar att utöva yrket. Tandhygienistutbildningen vid Göteborgs universitet har sedan lång tid varit treårig, även med den tidigare examensordningen. Spåren från den tiden kan anas i en del av kurserna även om målen i nuvarande examensordning tillgodoses.

Tandvården är i ständig förändring vilket föranleder vikten av att ständigt utveckla utbildningen. Ett biopsykosocialt, holistiskt perspektiv som genomsyrar utbildningen är av stor betydelse för ett program som följer samhällsutvecklingen.

Prognosen för den demografiska utveckling de närmsta decennierna lägger stort ansvar på utbildningen att lägga fokus på delar av större betydelse för folkhälsan, att lyfta blicken från delens bästa till helheten. Att ge rätt vård till rätt patient i rätt omfattning utifrån ett personcentrerat perspektiv för att skapa förutsättningar för tandhygienister att möta framtidens vårdbehov.

Vetenskaplig förankring och akademiskt kompetenta lärare i oral hälsa

I dagsläget har lärosätet tillgång på hög akademisk kompetens med forskning inom oral hälsa vilket bidrar till god vetenskaplig förankring i undervisningen. Behovet av fler forskarutbildade lärare i oral hälsa är stort nationellt och den framtida kompetensförsörjningen är sårbar genom att erfarna lärare går i pension inom kort. Det är av stor vikt att samtliga lärare får arbeta på toppen av sin kompetens med möjlighet till akademisk, pedagogisk och klinisk utveckling.